

conducted at the site. According to witnesses, in 1941 German soldiers brought Vilnius inhabitants here, shot them, and buried them.

Robertas Žukovskis

Senkapis Verkių dvaro sodybos teritorijoje

2008 m. APC „Antiqua“ tęsė archeologinius tyrinėjimus Verkių dvaro sodybos (Vilniaus miestas, unikalus objekto kodas 756) teritorijoje. Tyrinėjimai buvo atliekami prieš pradėdant vykdyti „Verkių dvaro sodybos viršutinio parko (G230K30) takų, mažųjų architektūros statinių ir tiltelio remonto bei rekonstrukcijos techninį projektą“. 2007 m. čia atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai (vadovas L. Girlevičius) parodė, kad didelę parko teritoriją tikslinga tirti didesniais plotais (*ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 248–251). 2008 m. archeologinių tyrinėjimų metu iškasta 12 plotų (1–12) – iš viso 157 m².

Plotas 1. 12,8 m² dydžio plotas kastas siauro takelio, nusidriekusio kalno Š ir V keturos pakraščiu link vandens bokšto, vietoje. 2007 m. tyrinėjimų metu šurfe 24, kastame keli metrai į V nuo šio ploto, aptiktas griautinis vyro kapas. Mirusysis palaidotas aukštiekninkas, galva į V. Įkapių kape nebuvo aptikta, todėl kapo datavimas liko neaiškus.

Kunigaikščio L. Vitgenšteino vykdytos parko rekonstrukcijos metu nutiesto tako paviršius aptiktas apie 25 cm gylyje. Tako dangos storis siekia apie 20 cm. Jis supiltas iš plytų duženų, kalkių skiedinio trupinių, žvyro ir smulkių akmenukų. Takui taip pat panaudoti ir suardytų krosnių plokštinių koklių, glazūruotų žalia glazūra, fragmentai. Daugumos koklių ornamento motyvas augalinis: vijok-

liai, lapai, gėlės. Taip pat aptikti ir herbinių koklių fragmentai. Juose pavaizduotos vyskupo regalijos: mitra, lazda, kalavijas. Matomos raišės D, A, W, G. Kokliai datuojami XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia. Kartu su plokštiniais kokliais aptikti ir smulkūs dubeninių koklių fragmentai. Griuvėnų sluoksnyje rasta stiklinių indų šukių, metalinių dirbinių fragmentų. Tako plotis nenustatytas, kadangi jo š dalis suardyta tiesiant dujotiekį.

Po tako dangą kastas pilkos smėlėtos žemės sluoksniu. Apie 60 cm gylyje (H_{abs} 141,40–141,30 m) pasiektas smėlio įžemis. Ploto P dalyje 70–80 cm gylyje išryškėjo 1,7x0,5 m dydžio kapo duobės kontūras. Duobės R dalyje, 78 cm gylyje, aptikta geležinė, keturkampė, per vidurį įsmaukta diržo sagtis. Vėliau, atidengus mirusiojo skeletą, išaiškėjo, kad sagtis gulėjo virš mirusiojo kaklo slankstelių.

Kapas 2. Pirmas plote 1 aptiktas griautinis kapas, laikantis 2007 m. vykdytų tyrinėjimų tęstinumo, numeruotas kaip kapas 2. Kape aptiktas 35–40 m. amžiaus vyro skeletas. Mirusysis palaidotas aukštiekninkas, galva į PR. Kairė ranka ištiesta ir priglausta prie šono, dešinės rankos plaštaka padėta ant kairiojo dubenkaulio, kojos ištiestos (1 pav.). Kitų įkapių, išskyrus geležinę diržo sagtį, neaptikta. Ties mirusiojo kojūgaliumi, ploto V sienelėje aptikti kito skeleto blauzdikauliai, iš šonų „įrėminti“ 40x15–20 cm dydžio akmenimis.

Kapas 3. Plote 1 iškastas 1,2x2,3 m dydžio išpjovą, apie 80 cm gylyje (H_{abs} 141,09 m) fiksuotas 1,5x0,45 m dydžio kapo duobės kontūras. Kape aptiktas 25–30 m. amžiaus moters skeletas. Mirusioji palaidota aukštiekninka, galva į V. Rankos sudėtos dubens srityje, kojos ištiestos. Įkapių nerasta.

Kapas 4. Ploto ŠV kampe atkasti tvarkingai gulintys blauzdikauliai. Sprendžiant iš jų

1 pav. Kapas 2. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 1. Burial 2.

padėties, mirusysis laidotas ŠV kryptimi. Kadangi virš kapo auga medis, tolesni tyrimai nebuvo vykdomi. Įkapių nesurasta. Mirusiojo lytis ir amžius nenustatyti. Išpjovos ŠV kampe

2 pav. Kapai 11–12. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 2. Burials 11–12.

fiksuotas perkasimas liudija, kad šalia yra ir daugiau kapų.

Plotas 2. 13,8 m² dydžio plotas kastas pievoje, į P nuo ploto 1. Po velėnos sluoksniu

buvo apie 40 cm storio pilkos, smėlėtos žemės ir gausių šaknų sluoksnis. Po juo pasiektas smėlio žemės (H_{abs} 141,10 m). Ploto centrinėje ir Š dalyse, apie 80 cm gylyje, aptikti 5 griautiniai kapai. Kapų kontūrai sausame smėlio žemyje buvo vos pastebimi. Norint visiškai atidengti kapus 6–7, plotas išplėstas į R pusę. Visi mirusieji laidoti galva į V.

Kapas 5. Kape aptiktas 35–40 m. amžiaus moters skeletas. Mirusioji palaidota aukštiekninka, dešinė ranka sulenkta, plaštaka padėta kairiojo dubenkaulio srityje; kairės rankos padėtis neaiški, išlikęs tik žastikaulis, kojos ištiestos. Prie kairės kojos, kelio srityje aptikti geležinio, stipriai korodavusio peilio fragmentai.

Kapas 6. Kape aptiktas 35–40 m. amžiaus moters skeletas. Mirusioji palaidota aukštiekninka. Rankų padėtis neaiški – išlikę tik žastikaulių fragmentai, kojos ištiestos. Įkapių nerasta.

Kapas 7. Kape aptiktas 25–30 m. amžiaus moters skeletas. Mirusioji palaidota aukštiekninka, galva į V. Kairė ranka ištiesta, plaštaka padėta kairiojo dubenkaulio srityje. Dešinės rankos padėtis neaiški, išlikęs tik žastikaulio fragmentas, kojos ištiestos. Įkapių nerasta.

Kapai 8–9. Į P nuo kapo 5 aptikti vaikų kaukolių fragmentai. Vaikų lytis ir amžius nenustatyti. Įkapių nerasta.

Plotas 3. 11 m² dydžio plotas kastas kalno keteros Š šlaite, prie asfaltuoto keliuko, Verknės upelio V šlaitu vedančio link vandens malūnų. Po velėnos sluoksniu buvo 30–60 cm storio maišytas tamsiai pilkos žemės ir smėlio sluoksnis su gausiomis medžių šaknimis. Po juo pasiektas smėlio žemės (H_{abs} 140,08–139,80 m). Ploto PV dalyje, 90 cm gylyje atkasti skeleto kojų kaulai. Padarius plotą išpjovą, visiškai atidengtas 20–30 m. moters skele-

3 pav. Apgalvis in situ iš moters kapo 11.
R. Žukovskio nuotr.

Fig. 3. A chaplet in situ from female burial 11.

0 ————— 3 cm

4 pav. Apgalvis iš moters kapo 11 prieš pradėdant konservavimo darbus. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 4. The chaplet from female burial 11 prior to conservation.

0 ————— 3 cm

5 pav. Apgalvio metalinės plokštelės iš moters kapo 11.
E. Masaitytės nuotr.

Fig. 5. The metal chaplet plates from female burial 11.

tas (**kapas 10**). Mirusioji palaidota galva į ŠV pusę, aukštiekninka, rankos sulenktos 90° kampu ir sudėtos pilvo srityje, kojos ištiestos.

0 — 5 cm

6 pav. Kaklo vėrinio detalės ir restauruotas kaklo vėrinys iš moters kapo 11. E. Masaitytės, R. Žukovskio nuotr.

Fig. 6. Necklace elements and the restored necklace from female burial 11.

Kaukolės pakaušio srityje išlikęs plaukų kuokštas, keli labai sunykę išdirbtos gyvulio odos fragmentai ir tvirtinimo detalių fragmentai (apkalėliai, sagtelė?) iš vario lydinio.

7 pav. Juostinė apyrankė (1) ir vario lydinio žiedas pinta priekine dalimi (2) iš moters kapo 11. E. Masaitytės nuotr.

Fig. 7. The flat bracelet and a copper alloy ring with a braided head from female burial 11.

Veikiausiai tai galvos apdangalo likučiai. Ploto PV kampe atsidendė šlaunikaulio ir dubens kaulo fragmentas. Tai rodo, kad po šalia augančiais medžiais yra ir daugiau kapų.

Plotas 4. 10 m² plotas iškastas į V nuo plotų 1–3. Po 0,5–1,2 m storio pilkos žemės ir gausių medžio šaknų sluoksniu pasiektas smėlio ir žvyro įžemis (H_{abs} 140,70–140,25 m). Kapų nerasta.

Plotas 5. 21 m² plotas iškastas pievelėje, į V nuo centrinio tako. Po 20 cm storio velėnos, tamsiai pilkos žemės ir šaknų sluoksniu buvo 25–50 cm storio maišyto smėlio sluoksnis. Smėlio įžemis pasiektas 30–70 cm gylyje. Ploto viduryje išryškėjo PV–ŠR kryptimi kasto griovio kontūras. Griovyvys apie 1,7 m pločio, 1,1–1,5 m gylio. Griovio užpilde, pilkoje smėlėtoje žemėje, aptikti geležinių dirbinių fragmentai, ornamentuota grindų plytelė, smulkūs buitinės keramikos fragmentai. Radiniai datuoti XVI–II (?)–XIX a. Griovio paskirtis nenustatyta. Kadangi griovyvys orientuotas XIX a. pabaigoje pastatyto vandens bokšto kryptimi, galima spėti, jog tai seno vandentiekio vieta. Apie 90 cm gylyje abipus užpildo griovio aptikti du griautiniai kapai (2 pav.) su gausiomis įkapėmis. Kad būtų galima visiškai atidengti aptiktus kapus, plotas išplėstas į R pusę.

Kapas 11. Griovio Š pusėje aptiktas 30–35 m. amžiaus moters skeletas. Moteris palaidota aukštelninka, galva į V. Rankos ištiestos, plaštakos sudėtos dubens srityje, kojos ištiestos. Moters galvą puošė apgalvis iš metalinių plokštelių eilės (3–4 pav.) Iš viso išliko 11 plokštelių ir jų fragmentų. Plokštelės kvadratinės, 1,6–1,8 cm ilgio kraštinėmis, plokštelių storis – 1,5–2 mm. Jos pagamintos metaloplastiniu būdu, naudojant spaudimo techniką. Visos plokštelės identiškos, pagamintos naudojant vieną formą. Jose iškaltos į kairę besi-

8 pav. Vario lydinio azūriniai raktai iš moters kapo 11. E. Masaitytės nuotr.

Fig. 8. Copper alloy openwork keys from female burial 11.

sukančios svastikos (5 pav.). LNM Restauravimo centre atlikus mikrocheminių plokštelių tyrimą nustatyta, kad jos pagamintos iš vario ir cinko lydinio su alavo priemaišomis. Plokštelės iš visų pusių apsuptos viena smulkių karoliukų eile. Kampuose karoliukai mėlyno stiklo (su kobaltu), likę – kauliniai, 2–2,5 mm skersmens. Karoliukai suverti ant vilnonio siūlo. Plokštelių vidinėje pusėje aptikti pamušalo fragmentai iš baltos odos – pergamento. Plokštelių kampuose yra skylutės tvirtinimui, tačiau ant ko šios plokštelės buvo pritvirtintos, nenustatyta. Neaptikta nei odos, nei audinio pėdsakų, tik žmogaus odos (skalpo) liekanos. Po pergamentu aptikti vilnonių siūlų likučiai. Lietuvos senkapiuose apgalviai iš metalinių plokštelių aptinkami retai. Daugiausia jų surasta Kernavės–Kriveikiškių senkapyje. Jų aptikta ir Sarių (Švenčionių r.), Obelių (Ukmergės r.), Pušaloto (Molėtų r.) senkapiuose.

Moters kaklą puošė kaklo vėrinys, sukomponuotas iš įvairių elementų (6 pav.). 4 eilėmis suvertus geltonos spalvos stiklo karoliukus keitė keturios eilės smulkių vario lydinio įvijėlių. Karoliukai 2,5–3 mm skersmens, įvijėlės 1,8–1,9 cm ilgio, 2 mm skersmens. Tarp karoliukų ir įvijėlių įterptos kelios kaurio kriauklės, kilusios iš Indijos vandenyno, taip pat apvalus 1,1 cm skersmens vario lydinio žvangutis. Kaklo vėriniai dažnai aptinkami XIII–XV a. Lietuvos senkapiuose. Tuo tarpu

kaurio kriauklės Lietuvoje retas radinys, dažniausiai aptinkamas Šiaurės Lietuvoje.

Ant abiejų rankų mirusiajai uždėta po vieną juostinę apyrankę tiesiais galais (7:1 pav.). Apyrankės pagamintos iš 2,1–2,5 cm pločio, 2 mm storio vario lydinio skardos, puoštos horizontaliomis duobučių ir spurgelių eilėmis.

Ant dubens kaulų, tarp mirusiosios pirštikaulių rasti 2 vario lydinio žiedai pinta priekine dalimi (7:2 pav.). Vieno žiedo priekinė dalis supinta iš 4 apvalaus skersinio pjūvio vielų. Kito žiedo priekinė dalis supinta iš 4 vielų, kurių kiekviena suvyta iš 2 plonesnių vielučių. Lankeliai stačiakampio skersinio pjūvio, siaurėjantys, užkeistais galais. Šio tipo žiedai dažniausiai aptinkami Kernavės–Kriveikiškių senkapyje.

Mirusiosios liemens srityje, po kairiuoju dubenkauliu rasti iš vario lydinio išlieti azūriniai raktai, skirti plokščioms spynoms rakinti (8 pav.). 2 raktai su rombo formos galvute yra identiški, išlieti vienoje formoje. Jų ilgis 7,8 cm. Trečio rakto su lašo formos galvute ilgis 9,7 cm. Tokie raktai dažnai įvardijami kaip simboliniai, randami tik jaunų moterų ir mergaičių kapuose. Toks raktų dėjimo į kapus paprotys buvo paplitęs plačiame regione nuo Rusijos iki Pietų Anglijos. Rytų Lietuvos senkapiuose simboliniai raktai aptinkami gana retai. Tačiau nemažai jų surasta Kernavės–Kriveikiškių senkapyje.

Pilvo srityje aptikta 2,7 cm skersmens bronzinė skirstiklio grandelė iš apvalaus skersinio pjūvio vielos su įstrižomis įkartėlėmis. Ant kairiojo šlaunikaulio rastas apie 14 cm ilgio geležinis, stipriai korodavęs peiliukas su 8 mm skersmens grandele ir apkalėlių fragmentais iš vario lydinio.

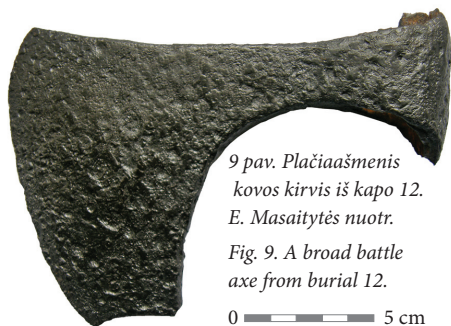
Kapas 12. Griovio P pusėje aptiktas 30–40 m. amžiaus vyro skeletas. Vyras palaidotas aukštiekninkas, galva į V. Rankos šiek tiek sulenktos, plaštakos sudėtos juosmens srityje, kojos ištiestos. 50 cm į ŠV nuo mirusiojo galvos aptikti vienas šalia kito gulintys geležinis pentinis plačiaašmenis kovos kirvis ir geležinis

įmovinis ietigalis. Kirvis 15 cm ilgio, 10,5 cm pločio ašmenimis. Pentis apvali, skylė kotui apskrita, 3,5 cm skersmens (9 pav.). Ietigalis 29,3 cm ilgio, 19,3 cm ilgio, 3,5 cm pločio plunksna (10 pav.). Kyla šiokių tokių abejonių, ar aptikti ginklai yra šio vyro įkapės. Visų pirma didelis, 0,5 m, atstumas nuo mirusiojo. Kirvio kotas nukreiptas į priešingą nuo mirusiojo pusę. Galbūt šie ginklai priklausė kitam kapui, kuris buvo suardytas kasant griovį.

Mirusiojo krūtinės srityje rasta 7,7 cm ilgio, 2–2,7 cm pločio diržo sagtis iš vario lydinio. Tarp krūtinės kaulų rasti 9 stačiakampio formos (1,9x1 cm dydžio) trikampio skersinio pjūvio apkalėliai, išsidėstę pečių plotyje. Aptikti ir tamsios odos fragmentai su aliejaus pėdsakais. Veikiausiai tai apsiausto diržo liekanos. Juosmens srityje prie dešinės rankos kaulų rasta pasaginė 3,4 cm skersmens segė zoomorfiniais galais (11 pav.).

Kairėje juosmens pusėje aptiktos odinio kapšo liekanos (12 pav.). Tarp jų rasti 3 nedideli lietuviškų ilgųjų fragmentai (2, 4 ir 24 g). Atlikus jų mikrocheminius tyrimus nustatyta, jog didžiausias, 3 cm ilgio fragmentas, yra falsifikatas – alavo vario lydinys su švino priemaišomis. Kiti 2 fragmentai iš sidabro lydinio, kuriame rasta ir vario. Į kapšėlį taip pat įdėtas geležinis, stipriai korodavęs skiltuvas (13 pav.) ir titnago gabaliukas. Taip pat geležinis skustuvas su medinėmis kriaunomis (14 pav.). Dubens kaulų srityje, dešinėje pusėje rastas stipriai korodavęs apie 18 cm ilgio geležinis peilis, dešinėje pusėje – dvi 5 ir 7 mm skersmens geležinės grandelės.

Taigi aptikus šiuos du turtingus kapus galima konstatuoti, jog šioje vietoje žmonės laidojami XIII a. pabaigoje (?) – XIV a. Rasti papuošalai (apgalvis, segė, žiedai, apyrankės) identiški papuošalams, rastiems Kernavės–

9 pav. Plačiaašmenis kovos kirvis iš kapo 12. E. Masaitytės nuotr.
Fig. 9. A broad battle axe from burial 12.

0 5 cm

0 5 cm

10 pav. Įmovinis ietigalis iš kapo 12. E. Masaitytės nuotr.
Fig. 10. A socketed spearhead from burial 12.

11 pav. Vario lydinio pasaginė segė zoomorfiniais galais iš kapo 12. E. Masaitytės nuotr.

Fig. 11. A copper alloy penannular brooch with zoomorphic terminals from burial 12.

0 3 cm

Kriveikiškių senkapyje. Taigi abu šie senkapiai yra vienalaikiai.

Plotas 6. 11,7 m² plotas iškastas tarybiniu laikotarpiu įrengtos liepų alėjos R pusėje. Po velėnos sluoksniu buvo 25–30 cm storio juodos žemės, šaknų sluoksnis. Po juo – maišytas, apie 60 cm storio pilkos žemės, statybinių griuvenų, smėlio sluoksnis. Ploto PR kampe aptikta plokštinių koklių sąvarta. Ornamento motyvas toks pats kaip ir plote 1 aptiktų koklių – augalinis bei herbinis su pavaizduotomis vyskupo regalijomis. Giliau kastas 25–30 cm storio tamsiai pilkos žemės ir smulkių degusių sluoksnis. 1–1,1 m gylyje pasiektas smėlio žemnis.

Centrinėje ploto dalyje, 30–80 cm gylyje atkastas mūro fragmentas, orientuotas Š–P kryptimi (rūmų R oficinos link). Mūras tęsėsi per visą ploto ilgį – 5 m. Veikiausiai tai XIX a. įrengtos parko tvoros pamatinė dalis. Norint nustatyti visą pamato plotį, ploto P dalyje iškasta išpjova. Pamato plotis – 65 cm. Išlikusio pamato aukštis ploto P dalyje – 46 cm (5 plytų eilės). Ploto centrinėje ir Š dalyse išlikusi tik viena (apatinė) plytų eilė. Naudotos stambios 33x16–17,5x7–8 cm raudonos spalvos plytos, rištos rupiu baltu kalkių skiediniu. Tokios masyvios plytos Verkių dvaro teritorijoje aptinkamos gana dažnai. Architektės B. Gudynaitės nuomone, jos galėjo būti gaminamos vietinėje dvaro plytinėje. Tokios archajiškos plytos galėjo būti ir antrinio panaudojimo, iš ankstesnių, nugriautų statinių. Iš karto po pamatu prasideda smėlio žemnis.

1990 m. užvažiuojamųjų namų P pusėje kasant tranšėjas elektros kabeliui, aptikti mūrai, kurie architekto S. Lasavicko nuomone, yra vaidilučių ar kitų tarnų gyvento pastato liekanos. Hipotetiniai mūrai fiksuoti 1–1,7 m pločio tranšėjose. Siekiant plačiau iširti šią

12 pav. Vyro kape 12 prie šlaunikaulio aptiktas odinis kapšas. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 12. A leather pouch discovered near a femur in male burial 12.

0 3 cm

13 pav. Geležinis skiltuvas iš kabo 12. E. Masaitytės nuotr.

Fig. 13. An iron distributor from burial 12.

0 3 cm

14 pav. Geležinis skutuvas su medžio fragmentais iš kabo 12. E. Masaitytės nuotr.

Fig. 14. An iron razor with wood fragments from burial 12.

15 pav. 1850 m. statytos rotondos – apžvalgos aikštelės pamato fragmentas plote 11. R. Zukovskio nuotr.

Fig. 15. A fragment of the 1850 rotunda – observation deck in area 11.

vietą, iškasti 4 plotai (7–10) – iš viso 50 m² plotas.

Plotas 7. 2x3 m dydžio plotas kastas iki 1,05 m gylio. Po velėnos sluoksniu aptiktas intensyvus kelių centimetrų storio raudonos skaldos sluoksnis. Juo padengta ir teniso kortų danga. Giliau kastas apie 30 cm storio maišyto smėlio sluoksnis. Po juo buvo 20–40 cm storio juodos žemės, smulkių griuvenų ir retų degėsių sluoksnis, kuriame aptiktas XVII a. plokštinio koklio fragmentas. 80–75 cm gylyje pasiektas smėlio įžemis (H_{abs} 140,30 m).

Plotas 8. 2x4 m dydžio plotas kastas iki 90 cm gylio. Po velėnos sluoksniu aptiktas kelių centimetrų storio raudonos skaldos sluoksnis. Giliau kastas apie 10 cm storio maišyto smėlio sluoksnis, po kuriuo buvo 20 cm storio suplūktas statybinių griuvenų ir kalkių skiedi-

nio sluoksnis. 50 cm gylyje pasiektas smėlio įžemis. Ploto Š dalyje fiksuotas perkasimas, kuriame 1,9 m gylyje atkastas metalinis (vandentiekio?) vamzdis. Archeologinių radinių plote nerasta.

Plotas 9. 2x4 m dydžio plotas kastas iki 1,75 m gylio. Po plonu velėnos ir juodos žemės sluoksniu aptiktas kelių centimetrų storio raudonos skaldos sluoksnis. Apie 40 cm gylyje pasiektas 20–30 cm storio suplūktas plytų duženų, lauko riedulių, kalkių skiedinio sluoksnis. Jis buvo aptinkamas beveik visame tirtame plote. Nuėmus šį sluoksnį, 50–60 cm gylyje pasiektas smėlio įžemis. Ploto ŠV ir PR kampuose fiksuotos 1,5 m gylio, 0,8–1,1 m skersmens duobės. Duobes užpildė tamsiai pilka žemė, maišyta su smulkiomis griuvenomis ir degėsiomis, kurioje rastos kelios smulkios buitinės keramikos šukės.

Plotas 10. 28 m² plotas kastas į R nuo ploto 9. Nukasus viršutinį velėnos, maišyto smėlio, tamsiai pilkos žemės, skaldos sluoksnį,

25–30 cm gylyje pasiektas 20–30 cm storio suplūktas statybinių griuvenų (plytų duženos, kalkių skiedinys) sluoksnis. Šis sluoksnis dengė beveik visą tyrinimų plotą, išskyrus jo R dalį. Iš karto po juo pasiektas smėlio įžemis. Griuvenų sluoksnyje aptiktos raudonos spalvos 33x15–17x6–7,5; 25x12–14x5–5,5 cm dydžio plytos. Kai kurios plytos su išilginėmis braukomis. Ploto R dalyje aptiktos 6 XX a. kastos apvalios ir keturkampės 0,2–1 m skersmens duobės, užpildytos juoda ir tamsiai pilka žeme su smulkiais griuvenomis, medžio trūnėsiomis, degėsiomis, buitinėmis XX a. šiukšlėmis.

Tyrinėjimų metu plotuose 7–10 neaptikta jokių darinių, nors kiek panašių į mūro liekanas. Veikiausiai, lyginant žemės paviršių, čia buvo supiltos statybinės griuvenos iš netoliese rekonstruojamų ar nugriautų pastatų.

Plotas 11. Parko P dalyje, kalno keteros šlaite, prie medinių laiptų, vedančių link kalno papėdėje esančio vandens malūno, tirtas 3x3,8 m dydžio plotas (11,4 m²), kuriame apie 0,5 m gylyje (H_{abs} 134,87–134,69 m) atkastas masyvus mūras (15 pav.). Ploto ŠR kampe jis aptiktas tik nuėmus velėną. Mūras sumūrytas nežymiu puslankiu. Jo aukštis 70–90 cm (išlikusios 7–10 plytų eilės), plotis nenustatytas. Naudotos įvairaus dydžio plytos (31–34x15–16x6–7; 27x12,5x5; 28x14,5x5,5 cm), dalis kurių buvo su braukomis. Naudotos ir pusplytės. Dalis plytų veikiausiai yra antrinio panaudojimo. Iš karto po pamatu aptiktas smėlio ir žvyro įžemis. Mūro aplinkoje aptikti tik keli archeologiniai radiniai: geležinė vinis, tinko gabaliukas, fajansinės lėkštės fragmentas. Veikiausiai tai apie 1850 m. statytos rotundos – apžvalgos aikštelės pamatinė dalis. Rotonda gerai matoma 1846 m. dailininko Alberto Žemaičio litografijoje „Verkių kalnas“. Tačiau tai gali būti ir atraminės, šlaitą sutvirtinančios

sienos dalis. Tokios sienos fragmentai, tiesa, ne tokie masyvūs, aptikti keteros V šlaite.

Plotas 12 kastas apie 3,5 m aukščio kalvoje, į ŠR nuo R oficinios, vadinamajame „šunų kalnelyje“, jo V šlaite. Jo dydis – 6x2 m (12 m²). Tyrinėjimais siekta nustatyti šio reljefo darinio kilmę. Kasant pilkos smėlėtos žemės, maišytos su smulkiais griuvenomis, sluoksnį, nustatyta, jog kalvelė yra suformuota dirbtinai, iš supilto grunto, kuriame kartu aptinkami XVII–XIX a. radiniai: buitinės keramikos, plokštinių koklių fragmentai, metaliniai ir stiklo dirbiniai. Ploto V dalyje, ties kalvos papėde fiksuotas pirminis žemės paviršius (H_{abs} 139,80 m). 20 cm storio juodos žemės sluoksnis žemėja R kryptimi, kalno keteros šlaito link. Jame aptiktos geležinės vinys, dubeninio koklio fragmentas, plokštinių koklių, buitinės keramikos šukės. Radiniai datuojami XVI–XVII a. Po juodos žemės sluoksniu pradėtas kasti maišytas smėlio sluoksnis, tačiau pradėjus griūti ploto sienelėms, darbai saugumo sumetimais buvo nutraukti.

Svarbiausias 2008 m. tyrinėjimų Verkių dvaro sodyboje rezultatas – ištirti 11 kapų. Nors mirusieji pagal krikščionišką tradiciją laidoti nedeginti, galva į V, tačiau dar išliko įkapių dėjimo paprotys. 2008 m. tyrinėjimai padėjo nustatyti tik senkapio datavimą. Kiti klausimai lieka neatsakyti: kokiai bendruomenei priklausė čia palaidoti žmonės, kaip ilgai šiame senkapyje buvo laidojama, kokios senkapio ribos, užimamas plotas, kapų tankumas. Visa tai busimų tyrinėjimų objektas.

The old cemetery on the grounds of the Verkiai manor house

During an excavation in 2008, 157 m² was excavated in the upper park at the Verkiai

manor house. 11 inhumations (Fig. 1) were discovered in the NW part of the park. Abundant grave goods (Figs. 3–14) were found in burials 11–12 (Fig. 2). The ornaments that were found (a chaplet, a brooch, rings, and bracelets) are identical to ornaments found at Kernavė-Kriveikiškiai old cemetery. It was determined that the individuals were buried on the park grounds in the late(?) 13th–14th century. In area 7, the foundation of a 19th-century park masonry wall was unearthed and in area 11 a fragment of the foundation of the rotunda – observation deck built in around 1850 (Fig. 15). It was determined during the excavation of area 12 that the hill had been created artificially from fill soil that contained 17th–19th-century finds.

Robertas Žukovskis

Kapai Vilniuje, Liejyklos ir Subačiaus gatvėse

2008 m. archeologinių žvalgymų metu dviejose Vilniaus senamiesčio vietose aptikti 3 griautiniai žmonių kapai.

Liejyklos g. 4 žvalgytas 43 m² plotas. Tiesiant vandentiekį į šį kiemo gilumoje esantį pastatą, iškasta 75 m ilgio, 40–50 cm pločio, 1 m gylio tranšėja, kurioje fiksuotas maišytos struktūros tamsiai pilkos žemės, griuvenų, smulkių degėsių sluoksnis. Kartu su buitinėmis XX a. šiukšlėmis aptikti ir žmonių kaulų fragmentai. 14 m į šį nuo pastato tarpuvartės iškastas 2x3 m dydžio šurfas vamzdžio prastūmimui. Kasta iki 1,85 m gylio. Šurfe fiksuotas vientisas tamsiai pilkos žemės, smulkių griuvenų, lauko riedulių sluoksnis, kuriame surastos kelios glazūruotos ir neglazūruotos XVII–XVIII a. keramikos šukės. Šurfo ŠR kampe,

1,7 m gylyje aptikta žmonių kaulų sąvarta. P sienelėje, 1,6 m gylyje rastas apardytas 20–30 m. amžiaus moters skeletas (*kapas 1*). Mirusioji palaidota galva į V. Kaktos srityje aptikti smeigtuko iš vario lydinio bei audeklo fragmentai. Šurfo R sienelėje, 1,8 m gylyje aptikti 3 kaukolių viršugalviai. Mirusieji palaidoti galva į V. Už šurfo ribų esantys griautiniai kapai nebuvo atkasti.

Subačiaus g. 9 žvalgymai vykdyti pastato P korpuse, vienoje iš pusrūsio patalpų. Pastatas yra Vilniaus senamiesčio 49 kvartale. Į P nuo jo esanti teritorija priklauso šv. Dvasios cerkvei ir stačiatikių vienuolynui. Cerkvė ir vienuolynas veikia nuo 1597 m. Pastato Subačiaus g. 9 P korpusas yra į šį nuo cerkvės varpinės.

Keičiant grindų dangą numatyta nukasti 25–30 cm storio grunto sluoksnį, buvusį po grindimis. Pradėjus vykdyti žemės kasimo darbus, aptikti žmonių kaulai. Skutant tamsiai pilkos žemės, maišytos su smulkiomis plytų duženomis, kalkių skiedinio trupiniais ir smulkiais degėšiais, sluoksnį prie pusrūsio P sienos aptikti 2 griautiniai dalinai apardyti kapai. Mirusieji laidoti aukštiekninkai, galva į V, vienas greta kito. Abi kaukolės aptiktos 33 cm gylyje nuo buvusių grindų paviršiaus.

Kapas 1. Kape aptiktas 25–30 m. amžiaus 1,2 m ilgio vyro skeletas be patologijos. Rankos sulenktos juosmens srityje. Kojos ištiestos (išlikę tik šlaunikauliai). Aptiktos karsto žymės – geležinės kaltinės vinyš. Įkapių kape nerasta.

Kapas 2. Kape aptiktas 30–40 m. amžiaus vyro 1,28 m ilgio skeletas be patologijos. Rankų padėtis nenustatyta – išlikę tik abiejų rankų žastikauliai. Kojos ištiestos (?), išlikęs kairės kojos šlaunikaulis. Kaklo srityje aptiktas stačiatikių stiliaus kryželis iš vario lydinio. Aptiktos karsto žymės: geležinės kaltinės vi-